

folyóiratainak összegyűjtését tűzték ki célul. A nehézségeket nem annyira a százéves távlat, mint inkább országunk feldarabolása idézte elő. *400 nevelésügyi folyóirat életrajzi adatairól számolnak be a szerzők.* Ez a szám nem teljes, de a hiány jelentéktelen.

Ez a könyv az elmúlt évszázad magyar neveléstörténetének elsőrangú forrása. A szerkesztők a tudományos kutatás érdekei szerint rendezték az anyagot. Az *Előszó*ban Felkay Ferenc tanügyi tanácsnok a bibliográfia jelentőségét méltatja. A *Bevezetés*ben a szerkesztők a zanyaggyűjtés nehézségeiről tájékoztatják az olvasót. *A magyar pedagógiai folyóiratok története* című fejezet időrendi címjegyzék, lapalapító tanító-tanáregyesületek és helyrajzi címjegyzék szerint közli a 400 folyóirat címét, megjelenési helyét és élettartamát, befejezésül pedig az 1936. év nevelésügyi folyóiratait. A szerzők figyelme az utódállamok és a magyarországi idegennyelvű folyóiratokra is kiterjed. Említésre érdemes, hogy nevelésügyi szakirodalmunk első időszaki sajtótermékei a *Merkur* (1786—87.) című haviszemlében jelentek meg német és latin nyelven. A múlt század első felében a napilapok és a tudományos szemlék adtak helyet pedagógiai cikkeknek. Az első magyar nyelvű tanügyi folyóirat 1841-ben indult meg *Religió és Nevelés* címmel (katolikus irányú), ezt követte 1842-ben a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*. 1936-ban 69 lap jelent meg. A polgári iskolai oktatás ügyét 8 folyóirat képviseli: *A Cselekvés Iskolája, Budapesti Polgári Iskola, Orsz. Polg. Isk. Tanáregyesületi Közöny; polgári iskolai vonatkozásúak: Katolikus Tanítónők és Tanárnők Lapja, Katolikus Nevelés, Gyakorlati Pedagógia, Rajzoktatás, s a Komáromban megjelenő Magyar Tanító. A Bibliográfiai adatok* című fejezet betűrendben tartalmazza az összes folyóiratokat a kiadó, élettartam, szerkesztők, megjelenési hely, évi példányszám és irány feltüntetésével. A *Függelék* a Fővárosi Pedagógiai Könyvtárban rendelkezésre álló folyóiratok könyvtári jelzését tartalmazza.

Nevelésügyi folyóirataink szerkesztői sorában a sok jeles név mellett még több az ismeretlen nevek száma, beszédes bizonyásgul annak, hogy a magyar köznevelés és művelődés ügye mindenkor eleven lángként lobogott a magyar nevelők egyetemességében.

A hézagpótló bibliográfia összeállítása a szerzők lelkes buzgalmát és szakértelmét dicséri.

Szántó Lőrinc.

**Eduard Burger—Theodor Steiskal: Praxis und Theorie der Schulklasse als Arbeits- und Lebensgemeinschaft.** Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien—Leipzig. N. 80, 244 l. Ára 6.— M.

Az eredményes nevelői és tanítói munka nemcsak az egyes tanulók (individuumok) lelki alkatának ismeretét tételezi fel, hanem az iskolai osztály szociálpszichológiájának megismerése is szükséges. Az iskolai osztály lélektanának úttörő munkásul *W. O. Döring* tekinthető, aki *Psychologie der Schulklasse* c. alapvető művében vizsgálat tárgyává teszi az osztályközösséget alkotó individuumokat, a közösség tudatát, s az erre ható s az ezt befolyásoló tényezőket. Műve egyrészt értékes eredményeket közöl, másrészt bevezet az iskolai osztály tudományos vizsgálatának módszereibe. Döring úttörő alapvetése nem lép fel a mindenoldalú befejezettség igényével, hanem

megadja az alapot a további vizsgálódás számára. Módszerei oly egyszerűek, hogy bárki sikerrel alkalmazhatja. Nem is szabad az idevonatkozó módszereknek bonyolult elméleti természetűeknek lenniök, hanem minden hivatása magaslátán álló pedagógus számára könnyen felhasználhatóknak. *Ez igazán az a tudomány, mely kizárólag a gyakorlati pedagógusok tapasztalatain és megfigyelésén épülhet fel.* Ez a szempont érvényesül az előttünk fekvő műben, ahol a szerkesztők nem csupán elméleti alapvetést adnak, hanem a kísérlet tárgyává tett osztályok életképét közlik a kísérletet végző tanítók—tanárok közreműködésével.

A mű I. része a népiskola, valamint a polgári iskola osztályainak munka- és életközösségi feltételeivel foglalkozik.

Minket elsősorban a polgári iskolára vonatkozó kérdések érdekelnek. E rész szerzője *Burger*, aki *Arbeitspädagogik* c. testes munkájával nálunk is ismertté tette nevét. Szerinte öt főproblémának van jelentősége az iskolai osztálynak munka- és életközösséggé való alakulásában. Ezek a következők:

1. *A tanulók átlépése a népiskolából a polgári iskolába.* A tanulók sokféle iskolából verődnek össze, ennél fogva nehéz feladat a tervszerű munka- és életközösség kialakítása.

2. *Az I. osztály megszervezése.* Az első hetek, sőt hónapok a közösség megalkotására irányulnak. Ez nemcsak a tanár, hanem még inkább a tanuló számára jelent sok nehézséget.

3. *A párhuzamos osztályoknak nevelői közösséggé való egyesítése.* Ennek tényezői: bizonyos tárgyaknak a párhuzamos osztályokban egy kézben való egyesítése, a közös módszer, a közös játék, énekkar, kiállítások, kirándulások, ünnepek.

4. *A szaktanítási rendszer nehézségeinek elhárítása.* A nevelés eredményességét veszélyezteti az a tanár, aki nem illeszkedik bele a nevelés egységét célzó intézkedésekbe, sőt azokkal szembehelyezkedik. A tanároknak minden vonatkozásban tervszerűen össze kell dolgozniok és egymásra tekintettel lenniök.

5. *A gyermekfejlődéstani követelmények figyelembe-vétele.* Sok nehézséget okoz a polgári iskolai tanuló fejlődésében az ú. n. *negatív fázis*, amely a leányoknál korábban, a fiúknál későbbben jelentkezik, de szerencsére rövid ideig tart, s nem egyszerre mutatkozik minden tanulónál. Jellemző vonásai: a pozitív munkától való idegenkedés, a környezettel való szembehelyezkedés, a tekintély elvetése. Mind' ennek ellenszere a tanulók iskolai önkormányzatának megvalósítása.

A II. rész a kísérleti vizsgálódás megszervezését tárgyalja. Egy ismeretelés keretében nem lehet a szempontokat teljes részletességgel bemutatni, hanem meg kell elégedni a gondolatmenet feltüntetésével. Ez pedig a következő:

1. *kérdés: Az életközösség lélektana.*

1. Az osztályt befolyásoló erők az osztályon belül és kívül (egyesek; csoportok; személytelen erők).

2. A befolyásoltak, vezetettek.

3. Az osztályból kivált és kirekesztett tagok, az osztállyal szembehelyezkedők.

4. Az egyedülálló, a jelentéktelenek.

5. Csoportalkotás az osztályon belül.

6. Szociális kölcsönhatások.

II. kérdés: Iskola és rend.

1. Az osztályból és az osztály által alkotott és fenntartott rend.

2. A tanárok befolyásával keletkezett rend.

3. Az osztályközösség, mint rendbontó.

4. Tisztségek és rend.

5. Az osztály belső szervezete és rendje.

III. kérdés: Munkaiskolai didaktika.

1. Osztály és munkamegosztás.

2. A munkamódszerek.

3. Csoportmunka.

4. Segítés.

IV. kérdés: Az osztály a játékban és a szünetben.

V. kérdés: Az osztály viszonya más közösségekhez.

A könyv III. része különféle osztályok életképét mutatja be. Ez a kitérő munka legtanulságosabb fejezete: elmélet és gyakorlat eleven szintézise. Ezek a magyar pedagógiai irodalomban ismeretlen osztályismertetések rendkívül alkalmasak a tanár munkájának elmélyítésére és tudatosítására, az osztály közszellemének megismerésére és alakítására. Ezért ajánljuk ezt a kiváló művet kartársaink figyelmébe.

Szántó Lőrinc.

## KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. Az anyanyelvi oktatás Németországban. Az utolsó évek óriási német könyvtermelése mellett is kitérnek az a nagy irodalom, amely az anyanyelvi oktatás minden részletével foglalkozik. A mozgalom különösen három irányban tűnik ki: 1. a tanulók beszédkészségét minél tökéletesbbé akarják fejleszteni (Sprecherziehung); 2. a tanulót tudatos olvasásra akarják megtanítani; 3. visszatérnek a német múlt költészetéhez. Nagy irodalma van a helyesírás és fogalmazás tanításának is.

a) A beszédre való nevelés. A miniszteri utasítás kifogásolja, hogy az iskola csak az írott nyelvvel foglalkozik, elhanyagolja az élő beszéd fejlesztését. A rendelet meghagyja, hogy az ifjúságot rá kell nevelni, hogy gondolatát, érzelmeit és akaratát tisztán és világosan tudja kifejezni, végső fokon képesíteni kell, hogy gondolatait szabadon előadni tudja. A szóbeli kifejezőképesség minden tanításnak az alapja és az utasítás elrendeli, hogy a helyes beszédre való nevelést az iskolák minden fokon gondozzák. A beszédre való nevelésnek nagy irodalma keletkezett.

Walter Wittsack: Deutsche Sprechbildung, Universitätsverlag Bamberg 1935. Összefoglalja a beszédre való nevelés alapelveit. A szép beszédre való nevelés minden tanár kötelessége, de az irányítás az anyanyelvet tanító tanárt illeti.